

**PEDAGOJİK FORMASYON PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN
ÇAĞDAŞ ÖĞRETMEN NİTELİKLERİNE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ VE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK
TUTUMLARI**

**Pedagogical Formation Program Students' Opinions about
Qualifications of Modern Teacher and Attitudes towards Teaching
Profession**

Şeyda GÜL¹

Mehmet ERKOL²

Öz

Bu araştırmanın amacı, pedagojik formasyon programı öğrencilerinin çağdaş öğretmen niteliklerine ilişkin görüşleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını cinsiyet, yaş, üniversite ve öğrenim gördükleri bölümlere göre karşılaştırmalı olarak incelemektir. Araştırmanın örneklemini 2014-2015 eğitim-öğretim yılında rastgele belirlenmiş iki üniversitenin biyoloji, fizik, kimya ve matematik öğretmenliği bölümlerinde pedagojik formasyon derslerine devam eden toplam 430 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada nicel yaklaşımın deneysel olmayan araştırma desenlerinden biri olan karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin gerek çağdaş öğretmen niteliklerine yönelik görüşlerinin ve gerekse öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının genel olarak yüksek düzeyde olmakla birlikte, çağdaş öğretmen niteliklerine yönelik görüşler açısından kız öğrenciler, 20-25 yaş grubu, Kocatepe Üniversitesi ve kimya bölümü öğrencilerinin daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Bulgular öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar açısından incelendiğinde ise kız öğrenciler, 20-25 yaş grubu, Kocatepe Üniversitesi ve matematik bölümü öğrencilerinin daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmüştür

Anahtar Kelimeler Formasyon, çağdaş öğretmen nitelikleri, mesleki tutum

Abstract

¹ Yrd. Doç. Dr.; Atatürk Üniversitesi, K.K. Eğitim Fakültesi, OFMAE, Biyoloji Eğitimi ABD, seydagul@atauni.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr.; Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi ABD, merkol20@hotmail.com

The aim of this research to examine the comparison of pedagogical formation program students' opinions about qualifications of modern teacher and attitudes towards teaching profession in terms of gender, age, university and departments. The sample consists of totally 430 students who attend a pedagogical formation program at biology, physics and chemistry and mathematics departments of two university randomly selected in 2014-2015 semester. This is a comparative study which is commonly used in quantitative research approaches. The findings indicated that both pedagogical formation program students' opinions about qualifications of modern teacher and attitudes towards teaching profession were in high level, and also scores obtained from qualifications of modern teacher were more positive in favor of female students, 20-25 age group, Kocatepe University and chemistry department. The findings also indicated that scores obtained from qualifications of modern teacher were more positive in favor of female students, 20-25 age group, Kocatepe University and mathematics department.

Key Words: Formation, qualifications of modern teacher, professional attitude

GİRİŞ

Bilgi çağının yaşandığı günümüzde, nitelikli bireylere duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Nitelikli bireylerin yetiştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması da ancak kaliteli bir eğitim sayesinde mümkündür (Dündar ve Karaca, 2013). Bununla beraber, eğitim içerisinde nitelikli bir birey yetiştirilmesi, öncelikle ülkelerin nitelikli öğretmenlere sahip olmasını gerektirmektedir (Richardson ve Watt, 2006; Sinclair, 2008; Bruinsma ve Jansen, 2010; Akar, 2014; Gülşen ve Seyratlı, 2014).

Nitelikli bir öğretmenin, çağın gereksinimlerini görebilen teknolojiyi yakından tanıyan modern insan algısını kendi kişiliğinde sentezleyebilmiş, çağdaşlaşma doğrultusunda eğittiği bireylerin düşünce ve eylemlerini bu noktada yönlendirecek bir yapıda olması beklenir. Dolayısıyla öğretmenlik mesleğinin büyük bir özveri ve fedakârlık gerektiren bir meslek olduğu söylenebilir (Nayır ve Taneri, 2013).

Öğretmenliğin zor ve emek gerektiren bir meslek olduğu, başarıya erişmek için de sabırlı ve özverili olunması gerektiği bu alanda çalışan hemen herkesin uzlaşılı halinde olduğu bir husustur. Başarıyı elde etmede ise sunulan olanaklar, verilen destekler, oluşturulan iklim gibi dışsal faktörlerin yanı sıra sevgi, korku, nefret, ilgi, tutum, motivasyon ve öz yeterlik gibi içsel faktörler de etkilidir. Öyle ki, kişinin davranışlarına yön vermesi açısından içsel faktörlerin dışsal faktörlere göre daha belirleyici olduğu da söylenebilir (Elkatmış, Demirbaş ve Ertuğrul, 2013). Bu açıdan bakıldığında, öğretmenlik mesleğinin diğer mesleklerden belki de en büyük farkı başarılı olmada bilgi, beceri gibi bilişsel alan yeterlikleri yanında, tutum ve davranış gibi duyuşsal özelliklerin de doğrudan etkili olmasıdır (Eraslan ve Çakıcı, 2011; Kartal ve Afacan, 2012). Nitekim, eğitim biliminin belirlediği öğretmen yeterlilik alanları bu gerçeği ifade etmekle birlikte bunlar sadece alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi ile sınırlı değildir. Öğrencilerle iyi

iletişim kurmada ve rehberlik yaparak onları yönlendirmede, öğretmenlerin sevimliliği ve lider kişiliğinin etkisi önemlidir. Mesleğini seven ve sevilen öğretmenlerin öğrenciler üzerinde birçok yönden etkisi olabilmektedir (Gurbetoğlu ve Tomakin, 2011).

Öğretmenlik mesleğinin seçiminde, bireyin öğretmenlik mesleği ile ilgili tutum ve beklentileri, mesleğe bakış açısı ve öğretmenlik mesleğinin değerleri önemlidir (Altinkurt, Yılmaz ve Erol, 2014). Bununla beraber, mesleğe yönelik olumlu tutum takınan öğretmenin sahip olması öngörülen kişisel ve meslekî özellikler; yeterli alan bilgisine sahip, sabırlı, farklı inanç ve görüşlere saygılı, eleştiriye açık, hoşgörülü, güvenilir ve liderlik gibi kişilik özelliklerinin yanı sıra öğrencileri güdüleyici, öğrencilerinin ilgi ve yeteneklerini geliştirmeye özen gösteren ve onları topluma ve hayata hazırlamaya çalışan şeklinde sıralanabilir (Eraslan ve Çakıcı, 2011).

Türkiye’de yukarıda ifade edilen özelliklere sahip nitelikli öğretmenlerin eğitimi, toplumumuzdaki siyasal, sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmelere paralel bir yol izlemiştir. Yetiştirilme süreci olarak tanımlanan, öğretmenlerin mesleğe hazırlanması, tarihsel süreç göz önüne alındığında birçok uygulama ile gerçekleştirilmiştir (Dündar ve Karaca, 2013). Bununla beraber 1970’lerden itibaren öğretmen yetiştirme ve pedagojik formasyon programlarında görülen değişim ve gelişimler günümüzde de etkisini sürdürmektedir (Dalgıç, Doıran ve Vatanartıran, 2012).

Öğretmen yetiştirmede yapılan son değişiklik, YÖK genel kurulunun 2010 yılında aldığı karar ile gerçekleşmiştir. Buna göre, tezsiz yüksek lisans programları kaldırılarak yerine tekrar pedagojik formasyon eğitimi getirilmiş, fen-edebiyat fakülteleri son sınıf öğrencilerinin ve beşinci yarıyılında olan öğrencilerin de formasyondan yararlanmasını sağlayacak kararlar yürürlüğe girmiştir (Dündar ve Karaca, 2013). Böylece, pedagojik formasyon programları 2010–2011 öğretim yılından itibaren çeşitli fakültelerden mezun olan ya da üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilere, 2.5 not ortalaması şartı ile verilmeye başlanmıştır (Altinkurt, Yılmaz ve Erol, 2014). Pedagojik Formasyon Sertifika Programlarının %20’lik kontenjanı Milli Eğitim Bakanlığı’nın ihtiyaç duyduğu alanlara, kalan kontenjan ise öğretmenliğe kaynak olarak gösterilen program mezunlarına (genelde Fen Edebiyat Fakültesi fizik, kimya, biyoloji ve matematik programları) ayrılmıştır (YÖK, 2012). Sonuç olarak pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adayları bu eğitimi aldıktan sonra sertifika sahibi olacak ve öğretmenlik mesleğini icra edeceklerdir.

Yapılan bazı çalışmalar, öğretmen yetiştiren temel kurumların eğitim fakülteleri olmasına rağmen, fen-edebiyat fakültelerinin bazı programlarından mezun olan öğrencilerinin de istihdam sorunu ve diğer bazı sebeplerden dolayı öğretmen olmayı düşündüklerini ortaya koymaktadır (Akar, 2014, Sezgin, Koşar, Er ve Şahin, 2014). Bu nedenle öğretmenlik mesleğini seçen ve

atanmak üzere bekleyen adayların, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ve çağdaş öğretmen algılarının önem taşıdığı söylenebilir.

Alan yazında öğretmen adaylarının mesleğe yönelik görüşlerini inceleyen çalışmalar incelendiğinde, genellikle eğitim fakültesi öğrencilerinin görüşlerini ele alan çalışmaların yer aldığı, bununla beraber Fen ve Edebiyat fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin önemli bir bölümünün meslek olarak öğretmenliği tercih etmelerine rağmen, öğrenimleri boyunca öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir (Sezgin, Koşar, Er ve Şahin, 2014). Nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi için pedagojik formasyon programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının da mesleğe yönelik görüşlerinin belirlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, pedagojik formasyon programı öğrencilerinin çağdaş öğretmen niteliklerine ilişkin görüşleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır;

1. Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin çağdaş öğretmen niteliklerine ilişkin görüşlerine ait puan ortalamaları arasında cinsiyet, yaş, üniversite ve öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı bir fark var mıdır?

2. Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına ait puan ortalamaları arasında cinsiyet, yaş, üniversite ve öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı bir fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmada nicel yaklaşımın deneysel olmayan araştırma desenlerinden biri olan karşılaştırma (comparative) yöntemi kullanılmıştır. Karşılaştırma çalışmalarında, herhangi bir konuya yönelik iki veya daha fazla grubun görüşleri arasında bir farklılık olup olmadığı araştırılır (McMillan ve Schumacher, 2010).

Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2014-2015 eğitim-öğretim dönemi güz yarıyılında, Erzurum Atatürk Üniversitesi ile Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin Eğitim Fakültelerinde biyoloji, fizik, kimya ve matematik eğitimi alanlarında pedagojik formasyon programına katılan ve basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olan toplam 430 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya dâhil edilen öğretmen adaylarının demografik özelliklerine ait bilgiler ise Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerinin cinsiyet, yaş, üniversite ve bölümlere göre dağılımları

Değişken	Alt grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	285	66.3
	Erkek	145	33.7
Yaş	20-25	337	78.4
	26 ve üzeri	93	21.6
Üniversite	Atatürk Üniversitesi	173	40.2
	Kocatepe Üniversitesi	257	59.8
Bölüm	Biyoloji	119	27.7
	Fizik	54	12.5
	Kimya	94	21.9
	Matematik	163	37.9
Toplam		430	100.0

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan 430 öğrencinin %66.3'ü kız, %33.7'si ise erkek olmakla birlikte, öğrencilerin %78.4'ü 20-25 yaş grubunda iken %21.6'sının 26 ve üzeri yaş grubunda olduğu görülmektedir. Ayrıca, söz konusu öğrencilerin %40.2'si Atatürk Üniversitesi'nde formasyon programına devam ederken %59.8'inin Kocatepe Üniversitesinde formasyon eğitimi almaktadır. Bölümler açısından bakıldığında ise, öğrencilerin %27.7'sinin biyoloji, %12.5'inin fizik, %21.9'unun kimya ve % 37.9'unun matematik eğitimi bölümlerinde formasyon programına katıldığı Tablo 1'den anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında örneklem grubu olarak belirlenen formasyon öğrencilerinin çağdaş öğretmen niteliklerine ilişkin görüşleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla iki ölçme aracından yararlanılmıştır. Söz konusu ölçme araçlarıyla ilgili bilgiler aşağıda belirtilmiş olup, araştırmanın amacına paralel olarak her iki ölçme aracı öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek üzere dört maddelik (cinsiyet, yaş, üniversite, bölüm) bölüm eklenmiştir.

Pedagojik formasyon öğrencilerinin çağdaş öğretmen niteliklerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi için ilk olarak Tan, Sevinç ve Akcan (2005) tarafından geliştirilen ve İlğan, Sevinç ve Arı (2013) tarafından analiz edilerek yeniden düzenlenen "Çağdaş Öğretmen Nitelikleri Ölçeği (ÇÖNÖ)" nden yararlanılmıştır. ÇÖNÖ ölçme aracı 5'li Likert türünde olup toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca güvenirlik katsayısı 0.92 olarak hesaplanan ölçeğin seçenekleri ve puanlaması: Hiç (1), Az (2), Orta (3), Çok (4) ve Tam (5) şeklinde yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan bir diğer ölçek ise Çetin (2006) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği (ÖMTÖ)" dir. ÖMTÖ "sevgi", "değer" ve "uyum" olmak üzere üç alt boyuttu içeren ve beşli Likert tipi toplam 35 maddeden (15 olumsuz, 20 olumlu) oluşmaktadır. Ayrıca Çetin

(2006) güvenilirlik katsayısı 0.95 olarak hesaplanan ölçeğin seçenekleri ve puanlaması: Hiçbir zaman (1), Nadiren (2), Sık sık (3), Genellikle (4) ve Her zaman (5) şeklinde yapılmış olup olumsuz anlamlı ifadeler ters şekilde puanlandırılmıştır.

Analiz Teknikleri

Araştırmada pedagojik formasyon öğrencileri tarafından cevaplanan ölçeklerden elde edilen analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Aritmetik ortalamalar yorumlanırken 1.00-1.80 arasındaki değerler “çok düşük”, 1.81-2.60 arasındaki değerlerin “düşük”, 2.61-3.40 arasındaki değerlerin “orta”, 3.41-4.20 arasındaki değerler “yüksek” ve 4.21-5.00 arasındaki değerler “çok yüksek” derecesinde gerçekleştiği kabul edilmiştir (Kutu ve Sözbilir, 2011). Ayrıca, ölçeklerden elde edilen puanların cinsiyet, yaş, üniversite ve bölümlere göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız iki örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ve Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi ile test edilmiştir. Bu amaçla yapılan analizler öncesinde gerek t testleri gerekse ANOVA’nın varsayımları test edilmiş ve verilerin söz konusu parametrik testleri yapmaya uygun olduğu görülmüştür.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde verilerin analizinden elde edilen bulgular, araştırmanın amacı doğrultusunda iki alt başlık halinde aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

Pedagojik formasyon öğrencilerin çağdaş öğretmen niteliklerine ilişkin görüşleri;

Pedagojik formasyon öğrencilerinin çağdaş öğretmen niteliklerine ilişkin görüşlerine ait analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada öncelikle tüm öğrencilerin ÇÖNÖ’ne ait puanları incelenmiş ve genel olarak çok yüksek düzeyde olduğu ($\bar{X}=4.49$) görülmüştür. Sonrasında ise belirlenen değişkenlere göre ayrı ayrı analizler yapılmıştır. Buna göre araştırmada formasyon öğrencilerinin ÇÖNÖ’nden elde edilen puanlarının cinsiyet, yaş ve öğrenim gördükleri üniversite değişkenleri açısından farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız iki örneklem t-testi yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyet, yaş ve üniversite değişkenlerine ait t-testi sonuçları

Değişken	Grup	n	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Cinsiyet	Kız	285	4.55	0.43	428	4.131	0.000
	Erkek	145	4.36	0.49			
Yaş	20-25	337	4.50	0.45	428	1.212	0.226
	26 ve üzeri	93	4.44	0.47			
Üniversite	Atatürk Üniversitesi	173	4.48	0.51	428	0.319	0.750
	Kocatepe Üniversitesi	257	4.49	0.42			

Tablo 2 incelendiğinde, öğrencilerin çağdaş öğretmen niteliklerine yönelik görüşlerinin her iki cinsiyette de yüksek olmakla birlikte, puan ortalamaları açısından kız öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t(428)=4.31$; $p=0,000$). Bunun yanında elde edilen bulgular yaş ve üniversite değişkenleri açısından incelendiğinde, her iki değişkende de grupların oldukça yüksek ortalamaya sahip olduğu, ancak gerek yaş değişkeni ($t(428)=1.212$; $p=0,226$) gerekse üniversite değişkenlerine ($t(428)=-0.319$; $p=0,750$) ait gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Araştırmada pedagojik formasyon öğrencilerinin ÇÖNÖ'nde elde edilen puanları arasında öğrenim gördükleri bölümlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin bölümlere göre ÇÖNÖ'nden elde edilen puanlarının dağılımı

Bölümler	n	$\bar{X}$	SS
Biyoloji	119	4.57	0.45
Fizik	54	4.38	0.46
Kimya	94	4.58	0.47
Matematik	163	4.41	0.44
Toplam	430	4.49	0.46

Tablo 3'de görüldüğü gibi, bütün bölümlerdeki öğrencilerin ÇÖNÖ'nden elde edilen puan ortalamalarının oldukça yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bununla beraber yapılan ANOVA sonuçları bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğunu ($p<.05$) göstermektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin ÇÖNÖ'ne ait puanlarının bölümler göre karşılaştırılması

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	SD	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar arası	3.211	3	1.070	5.319	0.001
Gruplar içi	85.736	426	0.201		

Farklılığın hangi bölümlerden kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda ise, fizik-matematik öğretmenliği ile biyoloji-kimya bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($p > .05$) ancak bu bölümlerin karşılıklı olarak kendi aralarında anlamlı farklılıkların olduğu ($p < .05$) görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçları

Bölümler	n	Alt gruplar	
		1	2
Fizik	54	4.3813	
Matematik	163	4.4105	4.4105
Biyoloji	119		4.5701
Kimya	94		4.5812
Önem düzeyi		0.971	0.051

Pedagojik formasyon öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları;

Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına ait analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Araştırmada öncelikle tüm öğrencilerin ölçeğin ÖMTÖ'den elde edilen puanlarına ait betimsel istatistik sonuçları incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, ölçekteki en yüksek ortalamanın “değer” boyutuna ($\bar{X} = 4.63$) ait olduğu, bunu sırasıyla “uyum” ($\bar{X} = 4.22$) ve “sevgi” ($\bar{X} = 4.01$) boyutlarının izlediği ortaya çıkmıştır. Ölçeğin geneline ait puan ortalamaları incelendiğinde ise öğretmen adaylarının tutumlarının yüksek düzeyde olduğu ($\bar{X} = 4.18$) belirlenmiştir.

Öğrencilerin ÖMTÖ'ne ait puanları cinsiyet açısından incelendiğinde, kız ve erkek öğrencilerin her ikisinin de puanları yüksek olmakla beraber, kız öğrencilerin gerek ölçeğin genelinden gerekse tüm alt boyutlarından elde edilen puan ortalamalarının erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Öğrencilerin cinsiyete göre puanlarına ait betimsel istatistikler

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS
Sevgi	Kız	285	4.09	0.680
	Erkek	145	3.85	0.696
Değer	Kız	285	4.66	0.439
	Erkek	145	4.56	0.519
Uyum	Kız	285	4.31	0.795
	Erkek	145	4.01	0.847
Ölçeğin Geneli	Kız	285	4.25	0.544
	Erkek	145	4.04	0.583

Araştırmada ayrıca, ÖMTÖ'nden elde edilen puanların cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediği çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ile test edilmiş ve analiz sonucunda ortalamaların birbirinden anlamlı ölçüde farklılaştığı ortaya çıkmıştır [Wilks' Lambda (Λ)=0.964, F=5.346; p<.05]. Yapılan iki yönlü izleme analizi sonucunda da, tüm alt boyutlara ait ortalamalar arasında cinsiyete bağlı olarak anlamlı farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Ölçeğin alt boyutlarına ait puanların MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	KT	SD	KO	F	p
Sevgi	5.685	1	5.685	12.111	0.001
Değer	0.937	1	0.937	4.293	0.039
Uyum	8.561	1	8.561	12.966	0.000

KT: Kareler toplamı, SD: Serbestlik derecesi, KO: Kareler ortalaması

Araştırmada öğrencilerin ÖMTÖ'ne ait puanları yaş grupları açısından incelendiğinde, gerek ölçeğin genelinde gerekse alt boyutların her biri için öğrencilerin puan ortalamalarının her iki yaş grubu için de yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 8. Öğrencilerin yaş grubuna göre puanlarına ait betimsel istatistikler

Alt Boyutlar	Yaş	n	$\bar{X}$	SS
Sevgi	20-25 yaş	337	4.06	0.658
	26 yaş ve üzeri	93	3.83	0.788
Değer	20-25 yaş	337	4.63	0.484
	26 yaş ve üzeri	93	4.63	0.412
Uyum	20-25 yaş	337	4.23	0.823
	26 yaş ve üzeri	93	4.14	0.827
Ölçeğin Geneli	20-25 yaş	337	4.22	0.548
	26 yaş ve üzeri	93	4.05	0.615

Araştırmada ayrıca, ÖMTÖ'nden elde edilen puanların yaş grubuna göre istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediği çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ile test edilmiş ve analiz sonucunda ortalamaların birbirinden anlamlı ölçüde farklılaştığı ortaya çıkmıştır [Wilks' Lambda (Λ)=0.975, F=3.702; p<.05]. Yapılan iki yönlü izleme analizi sonucunda da, "sevgi" boyutuna ait ortalamalar arasında yaş grubuna göre anlamlı farklılığın olduğu, diğer alt boyutlara ait ortalamalar arasında ise anlamlı farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır (Tablo 9).

Tablo 9. Ölçeğin alt boyutlarına ait puanların MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	KT	SD	KO	F	p
Sevgi	4.073	1	4.073	8.607	0.004
Değer	0.002	1	0.002	0.011	0.916
Uyum	0.663	1	0.663	0.977	0.324

Araştırmada öğrencilerin ÖMTÖ'ne ait puanları üniversiteler açısından incelendiğinde, gerek ölçeğin genelin gerekse alt boyutların her biri için Afyon Kocatepe Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Tablo 10).

Tablo 10. Öğrencilerin üniversitelere göre puanlarına ait betimsel istatistikler

Alt Boyutlar	Üniversite	n	$\bar{X}$	SS
Sevgi	Atatürk Üniversitesi	173	3.89	0.739
	Kocatepe Üniversitesi	257	4.09	0.651
Değer	Atatürk Üniversitesi	173	4.57	0.548
	Kocatepe Üniversitesi	257	4.67	0.403
Uyum	Atatürk Üniversitesi	173	3.96	0.978
	Kocatepe Üniversitesi	257	4.38	0.652
Ölçeğin Geneli	Atatürk Üniversitesi	173	4.05	0.620
	Kocatepe Üniversitesi	257	4.27	0.511

Araştırmada ayrıca, ÖMTÖ'nden elde edilen puanların üniversitelere göre istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediği çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ile test edilmiş ve analiz sonucunda ortalamaların birbirinden anlamlı ölçüde farklılaştığı ortaya çıkmıştır [Wilks' Lambda (Λ)=0.937, F=9.500; p<.05]. Yapılan iki yönlü izleme analizi sonucunda da, tüm alt boyutlara ait ortalamalar arasında üniversite türüne bağlı olarak anlamlı farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 11).

Tablo 11. Ölçeğin alt boyutlarına ait puanların MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	KT	SD	KO	F	p
Sevgi	4.237	1	4.237	8.961	0.003
Değer	1.069	1	1.069	4.903	0.027
Uyum	17.858	1	17.858	27.966	0.000

Araştırmada öğrencilerin ÖMTÖ'ne ait puanları öğrenim gördükleri bölümler açısından incelendiğinde, gerek ölçeğin genelin gerekse alt boyutların her biri için matematik öğretmenliği bölümünde formasyon eğitimi alan öğrencilerin puan ortalamalarının diğer bölümlere göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Tablo 12).

Tablo 12. Öğrencilerin bölümlerine göre puanlarına ait betimsel istatistikler

Alt Boyutlar	Bölüm	n	$\bar{X}$	SS
Sevgi	Biyoloji	119	3.91	0.714
	Fizik	54	3.99	0.681
	Kimya	99	3.92	0.714
	Matematik	163	4.14	0.656
Değer	Biyoloji	119	4.60	0.525
	Fizik	54	4.63	0.381
	Kimya	99	4.59	0.544
	Matematik	163	4.66	0.403
Uyum	Biyoloji	119	4.09	0.900
	Fizik	54	4.14	0.872
	Kimya	99	4.18	0.903
	Matematik	163	4.34	0.680
Ölçeğin Geneli	Biyoloji	119	4.10	0.594
	Fizik	54	4.16	0.568
	Kimya	99	4.11	0.592
	Matematik	163	4.29	0.515

Araştırmada ayrıca, ÖMTÖ'nden elde edilen puanların bölümlere göre istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediği çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ile test edilmiş ve analiz sonucunda ortalamaların birbirinden anlamlı olarak farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır [Wilks' Lambda (Λ)=0.973, F=1.299; p>.05]. Bununla beraber, yapılan iki yönlü izleme analizi sonucunda, tüm boyutlara ait ortalamalarda bölümler arasında anlamlı farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır (Tablo 13).

Tablo 13. Ölçeğin alt boyutlarına ait puanların MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	KT	SD	KO	F	p
Sevgi	4.763	4	1.588	3.351	0.059
Değer	0.410	4	0.137	0.620	0.603
Uyum	4.693	4	1.564	2.326	0.074

TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğretmenlik mesleğinin seçiminde, bireyin öğretmenlik mesleği ile ilgili beklentileri, mesleğe bakış açısı ve öğretmenlik mesleğinin değerlerinin farkında olması oldukça önemlidir (Akbaba, 2002). Buradan hareketle bu araştırmada, pedagojik formasyon eğitimine devam eden fen-edebiyat fakültesi öğrencilerinin çağdaş öğretmen niteliklerine ilişkin görüşleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları çeşitli değişkenler (cinsiyet, yaş, üniversite ve bölüm) açısından belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmada çağdaş öğretmen nitelikleri ile ilgili olarak, öğrencilerin Çağdaş Öğretmen Nitelikleri Ölçeği (ÇÖNÖ)'nden elde edilen puanlarının genel olarak oldukça yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çağdaş öğretmen nitelikleri ile ilgili olarak alan yazında oldukça sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmakla birlikte (Tan ve diğ., 2005; İlğan ve diğ., 2013) bu çalışmalarda da benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Bununla beraber, yapılan t testi sonuçlarına göre; öğrencilerin yaş ve öğrenim gördükleri üniversite türü, onların çağdaş öğretmen niteliklerine ilişkin görüşleri üzerinde bir önemli farklılık yaratmazken, cinsiyetlerinin öğrenci görüşleri üzerinde kız öğrenciler lehine anlamlı bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 2). Bu bulgu, Tan ve Diğ. (2005)'nin de ifade ettiği gibi, kız öğrencilerin çağdaş öğretmen nitelikleri konusunda erkek öğrencilerden daha duyarlı olduklarını göstermektedir.

Öğrencilerin ÇÖNÖ'nden elde edilen puanları öğrenim gördükleri bölümlere göre karşılaştırıldığında, bölümler arasında biyoloji ve kimya bölümleri lehine anlamlı bir farklılık olmakla birlikte tüm bölümlerin puan ortalamalarının çok yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bulgu tüm öğrencilerin çağdaş öğretmenin sahip olması gereken niteliklere yönelik görüşlerinin olumlu düzeyde olduğunu göstermesi açısından sevindiricidir. Bununla beraber bu çalışma kapsamında ele alınan bölümlerinin tamamının sayısal alanda olması nedeniyle, diğer sözel bölümlerin de dikkate alınarak yeni çalışmaların yapılması ve böylece çalışmanın bulgularında değişiklik olup olmadığının test edilmesi gerektiğine yönelik ihtiyacı da düşündürebilir.

Çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar ile ilgili olarak, Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği (ÖMTÖ)'nden elde edilen puanlarının gerek ölçeğin genelinde gerekse alt boyutlarında oldukça yüksek düzeyde

olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmaya benzer şekilde Gülşen ve Seyratlı (2014)'nın çalışmasında da bu araştırmayı destekler nitelikte benzer bulgulara ulaşılmıştır. Elbette, bu konu ile ilgili olarak alan yazında yapılan çalışmalar detaylı incelendiğinde, pedagojik formasyon programlarına yönelik yapılan araştırmalarda kesin yargıya ulaşılabilecek belirgin sonuçlara ulaşılamadığı ve birbiriyle çelişen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Yüksel, 2011). Buna göre bazı araştırmalar formasyon programlarına katılan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik oldukça yüksek düzeyde olumlu tutuma sahip olduğunu ortaya koyarken (Özgür, 1994; Sözer, 1996); bazı araştırmalar ise yeterli düzeyde olumlu tutuma sahip olmadıkları yönünde bulgularını ortaya koymuşlardır (Şenel, 1999; Gülşen ve Seyratlı, 2014). Bunun yanında birbiriyle çelişen bu sonuçların pedagojik formasyon programlarının etkililiğine ilişkin olarak yapılan araştırmalarda da ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Yüksel, 2011). Elbette bu araştırmada öğrencilerin mesleki tutum puanlarının genel olarak çok yüksek düzeyde olması oldukça sevindiricidir. Bu durum, öğrencilerin öğrenim gördükleri fakültele öğretmen olabilecekleri düşüncesi ile girmedikleri için pedagojik formasyon sertifikası alabilme ihtimali bu öğrencilerin tutumlarını artırmış olabileceği şeklinde yorumlanabileceği gibi, söz konusu öğrencilere verilen formasyon eğitiminin adayların öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum geliştirmelerine katkıda bulunduğu şeklinde de yorumlanabilir.

Araştırmada öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyetler açısından karşılaştırıldığında, gerek ölçeğin genelinden gerekse ölçeğin alt boyutları açısından kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır. Alan yazın incelendiğinde farklı sonuçlarla da karşılaşmak mümkün olmakla birlikte (Eraslan ve Çakıcı, 2011), öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmaların birçoğunda kız öğrencilerin tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu ve cinsiyet değişkeninin mesleğe yönelik tutumları etkilediği tespit edilmiştir (Coultaş ve Lewin, 2002; Aksoy, 2010; Eraslan ve Çakıcı, 2011; İlğan ve diğ., 2013). Bayanların erkelerden daha olumlu tutuma sahip olduğuna yönelik elde edilen bu bulgu özellikle ülkemizde öğretmenliğin bir bayan mesleği olarak görülmesi ve bayanların bu mesleğe daha yatkın olması şeklinde yorumlanabilir.

Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları yaş grupları açısından karşılaştırıldığında, tüm yaş gruplarındaki öğrencilerin tutum puanlarının yüksek düzeyde olmakla birlikte ölçeğin genelinde ve 'sevgi' alt boyutunda yaş grupları arasında 20-25 yaş aralığındaki öğrenciler lehine anlamlı farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır. 26 ve üzeri yaş grubunda görülen bu düşük tutum düzeyleri, bu öğrencilerin daha ileri yaşlarda olmalarına rağmen henüz meslek veya iş hayatına atılmamış olması veya geçici işlerde çalışıyor olmaları ve belki de bu nedenle meslek edinme çabası nedeniyle formasyon eğitimi almak zorunda kalmalarından kaynaklanabilir.

Ayrıca bu mecburi durumun mesleği sevme yönünde de tutumlarını olumsuz yönde etkilemesine neden olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının formasyon eğitimi aldıkları üniversiteler açısından karşılaştırıldığında, öğrenci tutumlarının genel anlamda yüksek düzeyde olumlu olmakla birlikte; gerek ölçeğin genelinden gerekse alt boyutları açısından üniversiteler arasında Kocatepe Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın nedenine yönelik üniversitelerin konumları, örneklem olarak seçilen öğrenci sayıları vb. birçok durum sıralanabileceği gibi aslında istatistiksel olarak anlamlı çıkan bu farklılık manidar olarak yorumlanamayabilir. Zira her iki üniversitede öğrenim gören öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarına ait ortalamalar birbirine oldukça yakın olup, her ikisi de yüksek düzeydedir. Bu durum söz konusu üniversitelerde verilen formasyon eğitiminin öğrencilerin mesleğe yönelik tutumları üzerinde olumlu etkisinin olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmada son olarak öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları öğrenim gördükleri bölümlere göre karşılaştırılmış ve elde edilen bulgular gerek ölçeğin genelinden gerekse alt boyutları açısından bölümler arasında anlamlı bir farklılık olmamakla birlikte matematik öğretmenliği bölümünde formasyon eğitimi alan öğrencilerin puan ortalamalarının diğer bölümlere göre daha yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Eraslan ve Çakıcı (2011) tarafından matematik bölümü öğrencilerinde görülen benzer farklılığın nedeni, ilgili branşta daha yüksek sayıda öğretmen ataması olması nedeniyle bu bölümdeki öğrencilerin mesleki tutum puanlarının daha olumlu yönde geliştiği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmadan yukarıda ulaşılan sonuçlara göre aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

- ✓ Pedagojik formasyon programına devam eden öğrencilerin çağdaş öğretmen niteliklerine yönelik görüşlerini belirlemede literatürde sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle ileride bu çalışma kapsamında incelenen değişkenler dışında farklı boyutları da ele alan yeni çalışmalara ihtiyaç vardır.
- ✓ Çalışma kapsamında elde edilen bulgular her ne kadar öğrencilerin gerek çağdaş öğretmen niteliklerine yönelik görüşleri gerekse öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının olumlu olduğunu gösterse de bu ölçeklerden elde edilen puanları arasında bazı değişkenler açısından anlamlı düzeyde farklılıklar elde edilmiştir. Dolayısıyla ortaya çıkan bu farklılıkların daha derinlemesine incelenmesi için farklı çalışma yöntemleri, daha geniş ve farklı örneklem kullanılarak daha derinlemesine analiz yapılan farklı araştırmalar yürütülebilir.
- ✓ Özellikle erkek öğrencilerde gerek çağdaş öğretmen niteliklerine yönelik gerekse öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu yönde daha da geliştirilmesi gerekmektedir.

- ✓ Araştırma bulguları her iki ölçekte de büyük yaş grubundaki öğrencilerin puanlarının daha düşük olduğunu göstermiştir. Bu nedenle öğrencilere öğretmenliği sadece iş kapısı olarak değil, mesleki anlamda da öğretmenlik mesleğiyle ilgili özendirici çalışmalar yapılarak öğretmenlik mesleğinin önemini farkına varmaları sağlanabilir.
- ✓ Sadece sayısal alanlarda değil, diğer alanlar ve farklı üniversitelerde formasyon programına devam eden öğrencilerle benzer çalışmalar yapılarak farklı branşlardan öğrencilerin görüşleri karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, E. Ö. (2014). Fen edebiyat fakültesi biyoloji bölümü mezunları neden öğretmen olmak istiyor? *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 259-272.
- Akbaba, S. (2002). Öğretmen yetiştirmede mesleki rehberliğin yeri ve önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156, 21-31.
- Aksoy, M. E. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği). *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 197- 212.
- Altınkurt, Y., Yılmaz, K., ve Erol, E. (2014). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 48-62.
- Ashton, P.T., Webb, R. B. (1986). *Making a difference: Teachers' sense of efficacy and student achievement*. New York: Longman.
- Bruinsma, M. & Jansen, E.P.W.A. (2010). Is the motivation to become a teacher related to pre-service teachers' intentions to remain in the profession? *European Journal of Teacher Education*, 33(2), 185-200.
- Coultas, C. J., Lewin, K. W. (2002). Who becomes a teacher? The characteristics of student teachers in four countries. *International Journal of Educational Development*, 22(3-4), 243-260.
- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geliştirilmesi (geçerlik ve güvenirlik çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 28-37.
- Dalgıç, G., Doyran, F. ve Vatanartıran, S. (2012). Ücretli öğretmenlerin, katıldıkları pedagojik formasyon programına ilişkin deneyimleri. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11, 39-54.
- Demircioğlu, E. ve Özdemir, M. (2014). Pedagojik formasyon öğrencilerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 211-232.

- Dündar, H. ve Karaca, E. T. (2013). Formasyon öğrencilerinin ‘Pedagojik Formasyon Programı’na ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 19-34.
- Elkatmış, M., Demirbaş, M. ve Ertuğrul, N. (2013). Eğitim fakültesi öğrencileri ile formasyon eğitimi alan fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik inançları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 41-50.
- Eraslan, L. ve Çakıcı, D. (2011). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 427-438.
- Gurbetoğlu, A. ve Tomakin, E. (2011). Sevilen ve sevilmeyen öğretmen davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 261-276.
- Gülşen, C. ve Seyrathı, E. (2014). Formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 14-25.
- İlğan, A., Sevinç, Ö. S. ve Arı, E. (2013). Pedagojik formasyon programı öğretmen adaylarının mesleki tutum ve çağdaş öğretmen algıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2) 175-195.
- Kartal, T. ve Afacan, Ö. (2012). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 76-96.
- Kutu, H. ve Sözbilir, M. (2011). Yaşam temelli ARCS öğretim modeliyle 9. sınıf kimya dersi “Hayatımızda Kimya” ünitesinin öğretimi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 29-62.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2010). *Research in education: Evidence-based inquiry (7th ed.)*. New York: Longman.
- Nayır, K. F. ve Taneri, P. O. (2013). Karatekin üniversitesi pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)*, 2(1), 1-12.
- Özgür, F. N. (1994). *Öğretmenlik mesleğine karşı tutum*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Richardson, P.W. & Watt, H.M.G. (2006). Who chooses teaching and why? Profiling characteristics and motivations across three Australian universities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 34(1), 27-56.

- Sezgin, S., Koşar, F., Er, E. ve Şahin, F. (2014). Fen-edebiyat fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin alan eğitimine ve öğretmenlik mesleğine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(4), 217-229.
- Sinclair, C. (2008). Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 36(2), 79-104.
- Sözer, E. (1996). Üniversitelerde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 7-21.
- Şenel, E. A. (1999). *Öğretmenlik sertifikası programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına öğretmenlik uygulamalarının etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Tan, Ş., Sevinç, Ö. S. ve Akcan, K. (2005). Çağdaş öğretmen nitelikleri hakkında öğrenci görüşleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 97-115.
- Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) (2012). 2012-2013 Öğretim yılı pedagojik formasyon sertifika programı. <www.yok.yov.tr> (15.09.2012).
- Yüksel, S. (2011). Fen-edebiyat fakültesi öğretim üyelerinin öğretmen yetiştirme sistemine ilişkin düşünceleri (Uludağ üniversitesi fen-edebiyat fakültesi örneği). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 179-198.